

การบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
The Learning Environment Administration based on Trisikkha of Schools
in Bansong Network under Surat Thani Primary Educational
Service Area Office 3

¹จิตรา นูอินมั่ง, ²พระครูพิจิตรศุกการ, ³มะลิวัลย์ โยธารักษ์

¹Jittranoot Inmung, ²Phrakruphichitsupakan, ³Maliwan Yotharak

¹⁻³สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Department of Buddhist Educational Administration,

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Nakhon Si Thammarat Campus

¹Corresponding author, e-mail: 24jittranoot@gmail.com

Received: March 12, 2026; Revised: March 22, 2026; Accepted: March 26, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 2) ศึกษาแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 3) นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 5 รูป/คน สันทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยและแบบประเมินการสนทนากลุ่ม

ผลจากการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง มีการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการลงมือปฏิบัติจริง ครูทำหน้าที่สนับสนุนและให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดบรรยากาศ สื่อแหล่งเรียนรู้ และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดจากผู้เรียนที่ขาดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่สูง ภาระงานครู และข้อจำกัดด้านทรัพยากร เวลา และงบประมาณ รวมถึงทักษะของครูและความต่อเนื่องในการทำงานร่วมกับชุมชน ส่งผลให้การพัฒนาผู้เรียนยังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวัง 2) แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง ได้แก่ โดยมี 5 ขั้นตอนในการบริหาร คือ (1) การวางแผน (2) การจัดองค์การ

(3) การจัดบุคคลเข้าทำงาน (4) การดำเนินงาน (5) การติดตามและประเมินผล โดยมีการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา มาใช้ในการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ดังนี้ ศีล คือ การฝึกหรือควบคุมพฤติกรรมให้มีระเบียบวินัย ผ่านการทำงานอย่างมีวินัย โปร่งใส และปฏิบัติตามระเบียบวาระและหน้าที่ของคณะทำงานอย่างเคร่งครัด สมาธิ คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่น มีความคิดแน่วแน่ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการของผู้เรียน บริบทชุมชน และทรัพยากรที่มีอย่างตั้งใจและรอบด้าน ช่วยให้การกำหนดเป้าหมายและแนวทางพัฒนา มีความชัดเจน สอดคล้อง และปฏิบัติได้จริง และปัญญา คือ การสร้างองค์ความรู้ผ่านการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อออกแบบแผนพัฒนาที่ครอบคลุม และตัดสินใจ วิเคราะห์ความเหมาะสม และสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน 3) ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อมการเรียนรู้; หลักไตรสิกขา

Abstract

This research article aims: 1) To study the learning environment of schools in the Ban Song Network under the Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3 2) To study guidelines for managing the learning environment based on Trisikkha principles of schools in Bansong Network under Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3 3) To propose and evaluate guidelines for managing the learning environment based on Trisikkha principles of schools in Bansong Network under Surat Thani Primary Educational Service Area Office 2. A qualitative research methodology was employed. Data were collected by using in-depth interviews and through in-depth interviews with 15 key stakeholders and 5 experts who provided specialized insights, as well as focus group discussions involving 7 scholars. The collected data were analyzed inductively and the results of the focus group discussions were systematically evaluated.

The research results were found as follows:- 1) The findings on the learning environment of schools in the Ban Song Network organize learning environments that take individual differences into account, providing learners with opportunities to participate in setting learning goals and to engage in self-directed learning through a variety of activities. The instructional approach emphasizes analytical thinking, problem-solving, and hands-on practice. Teachers serve as supporters and facilitators, offering continuous feedback, while classrooms, learning media, resources, and technology are arranged to support effective learning. In addition, learning is integrated with the community to promote learners' holistic development. However, there are still limitations, including some students' lack of self-directed learning skills, wide differences among learners, heavy teacher workloads, and constraints related to time, resources, facilities, technology, and budgets, as well as teachers' instructional skills and the lack of continuity in community collaboration. These factors hinder the achievement of the expected learning outcomes. 2) The management of the learning environment in Bansong Network follows five administrative steps: (1) planning,

(2) organizing, (3) staffing, (4) implementation, and (5) monitoring and evaluation. These steps are integrated with the principles of the Threefold Training. *Sīla* (moral discipline) focuses on training and regulating behavior through disciplined, transparent work practices and strict adherence to roles, responsibilities, and procedures. *Samādhi* (concentration) emphasizes cultivating focused and stable thinking through careful analysis of learners' needs, community context, and available resources, enabling clear, appropriate, and practical goal setting and development directions. *Paññā* (wisdom) involves creating knowledge through data synthesis to design comprehensive development plans, make informed decisions, analyze suitability, and promote collaborative learning. 3) The presentation and evaluation of the learning environment administration based on *Trisikkha* of school in Bansong network under Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3 revealed that experts considered the guidelines to be appropriate, feasible, and beneficial.

Keywords: Learning environment; *Trisikkha* principles

บทนำ

การศึกษาที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลและสังคม โดยมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดความรู้ การฝึกทักษะ การอบรม และการสืบสานวัฒนธรรมควบคู่กับการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ภายใต้สภาพแวดล้อมและสังคมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 24 กำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการบูรณาการความรู้ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ยังเน้นการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมพร้อมสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงต้องสร้างสภาพแวดล้อมและสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน พร้อมทั้งมีความพร้อมด้านทรัพยากร เทคโนโลยี งบประมาณ และบุคลากร เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เนื่องจากสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ทักษะ บุคลิกภาพ และคุณธรรมของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและการดำรงชีวิตในอนาคต (นิตยา แก่นพุด, 2562)

แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยเน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ผ่านประสบการณ์จริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ และพิจารณาผลของการกระทำด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีเหตุผล และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หลักไตรสิกขาประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกอบรมกาย วาจา และจิตใจให้สามารถควบคุมตนเอง มีจิตใจมั่นคง และเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง การจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการนี้ยังช่วยให้ผู้สอนสร้างสถานการณ์

เรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนและดำรงชีวิตอย่างเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม (กิตติพัฒน์ ศรีชัย, 2565)

โรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ประกอบด้วยโรงเรียนในเครือข่าย จำนวน 9 โรงเรียน ซึ่งแต่ละโรงเรียนได้มีการบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป แต่โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

ผู้วิจัยตระหนักว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมไปถึงประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยการนำหลักไตรสิกขาเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร รวมทั้งนำผลจากการศึกษาไปใช้เป็นแบบอย่าง และแนวทางในการวางแผนพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้มีศักยภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อพัฒนาแนวทางให้มีความเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง และได้รับการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์จากผู้ทรงคุณวุฒิ อันจะเป็นแนวทางในการยกระดับประสิทธิภาพสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างยิ่งยวด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน (จำนวน 5 คน) รองผู้อำนวยการโรงเรียน (จำนวน 3 คน) ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ (จำนวน 3 คน) ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป (จำนวน 2 คน) และครูในโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง (จำนวน 2 คน)

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำไปตรวจสอบความสอดคล้องของร่างแบบสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิปริญญาโทขึ้นไป การพิจารณา ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป สามารถนำไปใช้ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ

ระยะที่ 2 แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง (จำนวน 1 คน) ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 (จำนวน 1 คน) รองผู้อำนวยการโรงเรียนเครือข่ายบ้านส้อง (จำนวน 1 คน) ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป (จำนวน 1 คน) และพระภิกษุสงฆ์ที่มีคุณวุฒิด้านการศึกษา (จำนวน 1 รูป)

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 และนำไปตรวจสอบความสอดคล้องของร่างแบบสัมภาษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิปริญญาโทขึ้นไป การพิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป สามารถนำไปใช้ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ร่างแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียงและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 (จำนวน 2 คน) รองผู้อำนวยการโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 (จำนวน 1 คน) ผู้นำชุมชนที่มีความโดดเด่นในด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (จำนวน 1 คน) ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา (จำนวน 1 คน) ครูผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (จำนวน 1 คน) และพระภิกษุสงฆ์ที่มีคุณวุฒิด้านการศึกษา (จำนวน 1 รูป)

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือ แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบประเมินการสนทนากลุ่มแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 และนำไปตรวจสอบความสอดคล้องของ

ร่างแบบสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิปริญญาโทขึ้นไป การพิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป สามารถนำไปใช้ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

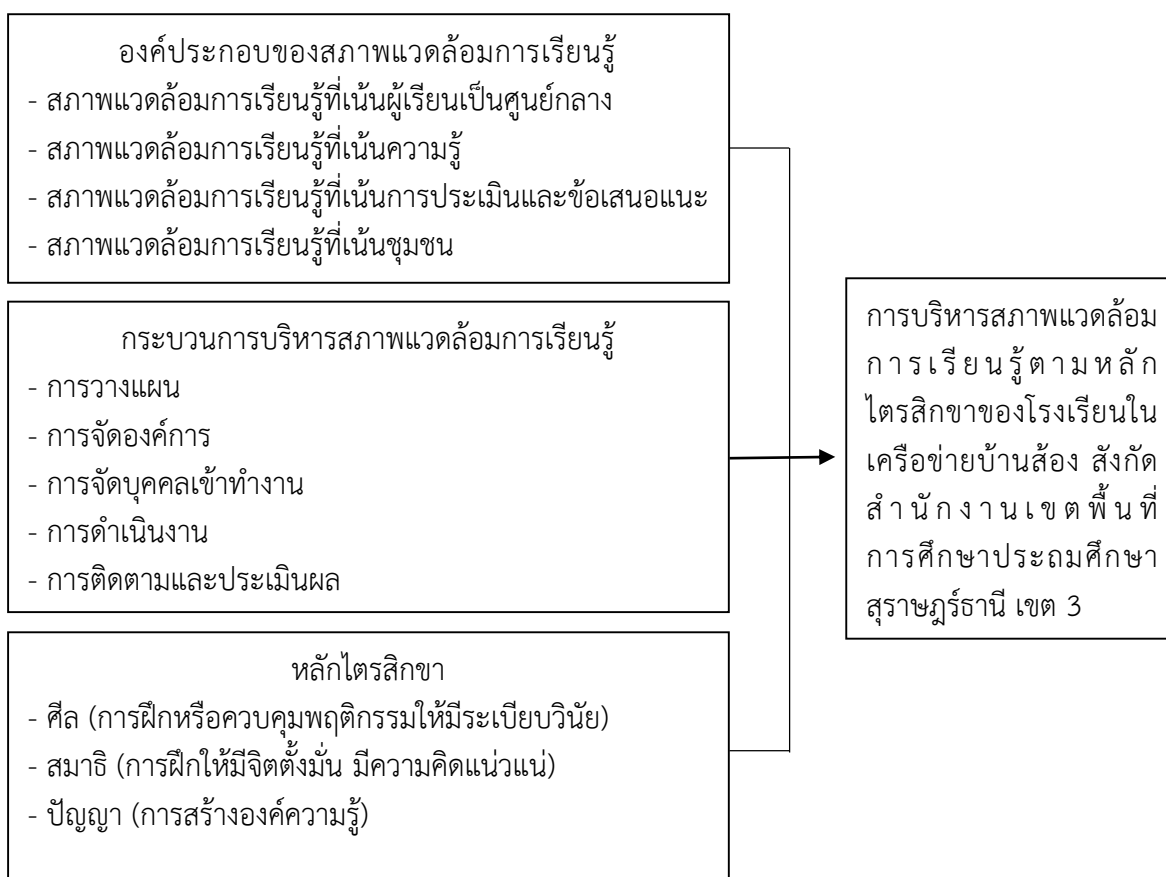
ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน โดยใช้แบบประเมินสนทนากลุ่ม ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของ แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มมาเรียบเรียงเป็นแนวทางที่สมบูรณ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องการบริหาร สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ประกอบด้วย องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาที่มีความน่าสนใจ มีเนื้อหาที่สมบูรณ์ ครบถ้วน ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1. สภาพแวดล้อม การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นความรู้ 3. สภาพแวดล้อม การเรียนรู้ที่เน้นการประเมินและข้อเสนอแนะ 4. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นชุมชน โดยใช้กระบวนการ บริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยได้มาจากการสังเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม การเรียนรู้จากนักวิชาการหลายท่าน รวบรวมปัจจัยที่มีลักษณะสอดคล้องกันเข้าเป็นปัจจัยเดียวกัน ได้จำนวน 13 กระบวนการ จากนั้นผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ในการเลือกกระบวนการบริหาร จัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ สามารถสรุปได้เป็น 5 กระบวนการ ประกอบด้วย 1. การวางแผน 2. การจัดองค์การ 3. การจัดบุคคลเข้าทำงาน 4. การดำเนินงาน 5. การติดตามและประเมินผล โดยยึด หลักธรรมไตรสิกขา ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) สรุปได้ว่า หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย 1. ศีล 2. สมาธิ 3. ปัญญา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า 1. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยครูออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายและเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการลงมือปฏิบัติจริง ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนรู้ ขณะที่ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมเสริมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ดังความคิดเห็นของผู้บริหารที่กล่าวว่า “โรงเรียนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยสนับสนุนให้ครูออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน พร้อมทั้งพัฒนาครูและจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่” 2. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นความรู้ โรงเรียนจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้สะอาด ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยใช้สื่อ สัญลักษณ์ และเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกับบทเรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ครูออกแบบกิจกรรมที่ช่วยเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ผ่านคำถาม สถานการณ์ใกล้ตัว และกิจกรรมที่เน้นโครงสร้างความรู้และแนวคิดสำคัญ เช่น การใช้ผังความคิด

การอภิปราย และการอธิบายเหตุผล พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ประยุกต์ใช้ความรู้ และสะท้อนกระบวนการคิดของตนเอง ควบคู่กับการจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อส่งเสริม การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ดังความคิดเห็นของผู้บริหารที่กล่าว ว่า “โรงเรียนให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียน โดยเน้นการ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง คิดวิเคราะห์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีความหมาย” 3. สภาพแวดล้อม การเรียนรู้ที่เน้น การประเมินและข้อเสนอแนะโรงเรียนดำเนินการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและ หลากหลาย เช่น การใช้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบฝึกหัด แฟ้มสะสมงาน และการประเมินร่วมกัน ระหว่างครูและผู้เรียน เพื่อสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนรายบุคคล และใช้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ อย่างไร้ก็ตาม การดำเนินงานยังมีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ ครูบางคนยังขาดทักษะในการให้ข้อเสนอแนะ อย่างมีคุณภาพ เครื่องมือและกิจกรรมการประเมินบางส่วนยังไม่ครอบคลุมหรือขาดมาตรฐาน รวมถึง ข้อจำกัดด้านงบประมาณ สื่อการเรียนรู้ และการติดตามบันทึกพัฒนาการของผู้เรียนที่ยังไม่ทั่วถึง อีกทั้ง การนิเทศและการสนับสนุนครูด้านการประเมินยังไม่เพียงพอ ส่งผลให้การประเมินและข้อเสนอแนะยังไม่ สามารถพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังความคิดเห็นของผู้บริหารที่กล่าวว่า “โรงเรียนมุ่งพัฒนาระบบการประเมินผลและการให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้ครูใช้ วิธีการประเมินที่หลากหลายและสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนรายบุคคล พร้อมทั้งพัฒนาทักษะครูด้าน การให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณภาพ” 4. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นชุมชนโรงเรียนส่งเสริมการบูรณาการ การเรียนรู้กับชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริง เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา อย่างไร้ก็ตาม การดำเนิน กิจกรรมบางส่วนยังขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ทรัพยากรในชุมชน และงบประมาณที่ไม่เพียงพอ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทำให้บาง โครงการไม่สามารถดำเนินการได้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ผู้เรียนบางกลุ่มยังมีทักษะพื้นฐานไม่เพียงพอ ส่งผลให้ครูต้องใช้เวลาในการดูแลรายบุคคลมากขึ้น และต้องปรับแผนกิจกรรมให้เหมาะสมกับทรัพยากร และบริบทที่มีอยู่ ดังความคิดเห็นของผู้บริหารที่กล่าวว่า “โรงเรียนให้ความสำคัญกับการนำชุมชนและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและ พัฒนาทักษะชีวิต อย่างไร้ก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านความร่วมมือและทรัพยากรที่ทำให้การดำเนินงานบาง กิจกรรมไม่ต่อเนื่อง”

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของ โรงเรียนในเครือข่ายบ้านล้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า 1. แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนแต่งตั้ง คณะทำงานจากผู้บริหาร ครู คณะกรรมการโรงเรียน และผู้ปกครอง ร่วมวางแผนการดำเนินงาน จัดสรร ทรัพยากร กำหนดบทบาทหน้าที่และปฏิทินงานอย่างชัดเจน พร้อมจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน โดยบูรณาการ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เพื่อเสริมสร้างวินัย ความรอบคอบ และการคิดวิเคราะห์ในการพัฒนา สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงการพัฒนาบุคลากร การสร้างความร่วมมือกับชุมชน และ การติดตามประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้ตอบสนองความต้องการของ ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังความคิดเห็นของผู้บริหารที่กล่าวว่า “โรงเรียนมุ่งบริหารจัดการสภาพ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พร้อมทั้งบูรณาการ หลักไตรสิกขาในการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากร ควบคู่กับการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล

อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้”

2. แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นความรู้ โรงเรียนพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด และแผนพัฒนาร่วมกัน พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม การดำเนินงานบูรณาการหลักไตรสิกขาในการสร้างวินัย วิเคราะห์ข้อมูล และออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ มีการจัดพื้นที่และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม พัฒนาครูผ่านการอบรมและ PLC และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการสืบเสาะหาความรู้ การปฏิบัติจริง และการใช้เทคโนโลยี พร้อมติดตามประเมินผลและนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังความคิดเห็นของผู้บริหารที่กล่าวว่า “โรงเรียนวางแผนและติดตามการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมที่เน้นการคิดและการลงมือทำ และนำผลประเมินมาปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องให้เหมาะกับนักเรียน”

3. แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินและข้อเสนอแนะโรงเรียนดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผน จัดองค์การ จัดบุคลากร ดำเนินงาน และติดตามประเมินผล โดยใช้หลักไตรสิกขาเป็นแนวทางในการทำงาน มีการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังความคิดเห็นของผู้บริหารที่กล่าวว่า “โรงเรียนกำหนดระบบการประเมินและติดตามผลที่ชัดเจน มีการเก็บข้อมูลผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ผล และสะท้อนกลับให้ครูนำไปปรับปรุงการสอน ควบคู่กับการพัฒนาครูด้านการวัดและประเมินผล รวมทั้งนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การประเมินและข้อเสนอแนะสามารถพัฒนาผู้เรียนได้จริงและต่อเนื่อง”

4. แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นชุมชนโรงเรียนพัฒนาการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงกับชุมชนผ่านกระบวนการบริหารที่เป็นระบบ เริ่มจากการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ชุมชน และคณะกรรมการโรงเรียน กำหนดวิสัยทัศน์และแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน มีการจัดโครงสร้างงานและบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน สนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้นำชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง พร้อมติดตามและประเมินผลโดยใช้เกณฑ์ที่ชัดเจน และนำผลไปปรับปรุงแผนตามวงจร PDCA เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ดังความคิดเห็นของผู้บริหารที่กล่าวว่า “โรงเรียนวางแผนและดำเนินงานร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดบทบาทและหน้าที่ของครูและผู้นำชุมชนให้ชัดเจน จัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน และติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงกิจกรรมและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน”

3. ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า การบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบ 1) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นความรู้ 3) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินและข้อเสนอแนะ 4) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นชุมชน โดยใช้กระบวนการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มาเป็นแนวทางในการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การจัดบุคคลเข้าทำงาน 4) การดำเนินงาน 5) การติดตามและประเมินผล โดยบูรณาการควบคู่กับหลักธรรมไตรสิกขา ประกอบด้วย 1. ศีล (การฝึกหรือควบคุมพฤติกรรมให้มีระเบียบวินัย) 2. สมาธิ (การฝึกให้มีจิตตั้งมั่น มีความคิดแน่วแน่) 3. ปัญญา (การสร้าง

องค์ความรู้) ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางดังกล่าวด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน พบว่า แนวทางมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารและพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังความคิดเห็นของผู้บริหารที่กล่าวว่า “การใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ทำให้สามารถวางแผน จัดงาน และติดตามผลได้อย่างเป็นระบบ ครูและบุคลากรสามารถนำไปปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมและพัฒนาผู้เรียนได้ครบทั้งด้านวินัย ความคิด และองค์ความรู้ ทำให้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของโรงเรียนมีคุณภาพ”

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านล้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า 1) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการจัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน มีการประเมินความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครูได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาความรู้ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และได้รับการอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ โรงเรียนจัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องภาษาอังกฤษ และแปลงเกษตร เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา พร้อมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โรงเรียนยังมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น โครงการจิตอาสา ค่ายภาษาอังกฤษ และค่ายวิทยาศาสตร์ เพื่อเพิ่มประสบการณ์นอกห้องเรียน และส่งผลให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่สะอาด สวยงาม พร้อมต่อการเรียนรู้ทั้งในอาคาร ห้องเรียน สุขา โรงอาหาร และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทำให้ครูสามารถจัดบรรยากาศห้องเรียนให้น่าเรียนและกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้ดีขึ้น นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น กล้าคิด กล้าถาม และทำกิจกรรมด้วยตัวเอง ส่งผลให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้ดีขึ้น แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายช่วยให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง บรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีทำให้นักเรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก รับผิดชอบ และมีวินัยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดเขตขันท์ คนงานดี (2567) วิจัยเรื่อง การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียน พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และจัดการเรียนการสอนควรเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่มีการจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น ห้องเรียนที่สะอาด มีการจัดโต๊ะเก้าอี้ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้และสื่อการสอนการใช้สื่อการสอน การมีสื่อการสอนที่เหมาะสม เช่น แผนผัง ตารางเวลา เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เป็นต้น เพื่อช่วยสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและนำความรู้มาใช้ได้จริง และสอดคล้องกับ อารียา สตาร์ตัน (2556) วิจัยเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี พบว่าองค์ประกอบต่างๆ ภายในโรงเรียนที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาในทุกๆ ด้าน อันได้แก่สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงามร่มรื่นเป็นระเบียบ และมีบรรยากาศดีมีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการ และเสริมสร้างการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่โรงเรียนหรือโรงเรียนนั้นๆ กำหนด 2) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นความรู้ พบว่าโรงเรียนปรับภูมิทัศน์ภายนอกให้ร่มรื่น สะอาด ปลอดภัย และมีสัญลักษณ์เชื่อมโยงการเรียนรู้เพื่อสร้างบรรยากาศกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ตั้งห้องเรียนให้น่าเรียน จัดโต๊ะเก้าอี้แบบกลุ่ม ตกแต่งด้วยสื่อและโครงสร้างความรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหา จัดนิทรรศการและกิจกรรมนอกสถานที่เพื่อพัฒนาทักษะ

คิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ความรู้ จัดมุมเรียนรู้และกิจกรรมกลุ่มย่อยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมเตรียมสื่อการสอนหลากหลาย ใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธเนศ ขำเกิด (2553) วิจัยเรื่อง การจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า บรรยากาศของโรงเรียนเป็นสภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคคล ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดที่จะส่งผลให้เกิดสภาพบรรยากาศที่ดีก็คือการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน หากจะมองโดยภาพรวมแล้ว อาจจัดสภาพ แวดล้อมของโรงเรียนได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ ครุภัณฑ์และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ สภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่างๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ประสบการณ์ให้มากที่สุด ภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวาแจ่มใส และสภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการ ได้แก่ การดำเนินการใดๆ ภายในโรงเรียนให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร ซึ่งสังเกตได้จากการดำเนินงานอย่างมีระบบ ความอ่อนน้อมเพื่อแผ้วช่วยเหลือเกื้อกูลกันของบุคลากร ทุกคนในโรงเรียนยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรต่อกัน รักใคร่กลมเกลียวกัน

3) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินและข้อเสนอแนะ พบว่าโรงเรียนดำเนินการประเมินและให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กิจกรรมและแบบฝึกหัดที่มีโครงสร้างชัดเจน ครูทำหน้าที่สังเกตและแนะนำในแต่ละขั้นตอน พร้อมสร้างระบบแฟ้มสะสมงานและแบบประเมินออนไลน์เพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง นักเรียนยังมีโอกาสประเมินร่วมกับเพื่อนในกิจกรรมกลุ่ม ส่งเสริมความตระหนักและทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน และครูให้ข้อเสนอแนะรายบุคคลพร้อมติดตามผล ทำให้ผู้เรียนสามารถปรับวิธีเรียนและพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินและข้อเสนอแนะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในตนเอง เข้าใจจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนา สามารถปรับกลยุทธ์การเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น การใช้การประเมินตนเอง ประเมินเพื่อน และข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทักษะคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อกลุ่มพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน การติดตามผลและบันทึกพัฒนาการของผู้เรียนช่วยให้ครูปรับแผนการสอนตรงตามความต้องการ ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องและสร้างแรงจูงใจภายในผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพอย่างสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนกพร พิกสงข์ (2554) วิจัยเรื่อง รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับประกอบด้วยขั้นแจ้งจุดประสงค์ในการเรียน ขั้นตรวจสอบความเข้าใจเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ และขั้นให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทาง นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยให้ข้อมูลย้อนกลับ มีพัฒนาการการเขียนเชิงวิเคราะห์ระดับกลางขึ้นไป มีคะแนนพัฒนาการแบบฝึกทักษะการเขียนบรรยายจากบทความ ร้อยละ 33.63 (ระดับกลาง) การเขียนเชิงวิเคราะห์จากบทความ ร้อยละ 28.57 (ระดับกลาง) การเขียนเชิงวิเคราะห์จากบทความ ร้อยละ 45.39 (ระดับกลาง) และการเขียนเชิงวิเคราะห์ จากบทความ ร้อยละ 59.02 (ระดับสูง)

4) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นชุมชน พบว่าโรงเรียนบูรณาการการเรียนรู้กับทรัพยากรและภูมิปัญญาชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เกษตรกรรม และศิลปวัฒนธรรม โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้นำและสนับสนุนให้เด็กเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น ตลาดนัดโรงเรียน บริการชุมชน และกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเชิญผู้ปกครองและคนในชุมชนมาร่วมอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนยังจัดกิจกรรมอาชีพ เช่น การทำพวงกุญแจจากฝาขวด เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและจำหน่ายในชุมชน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง

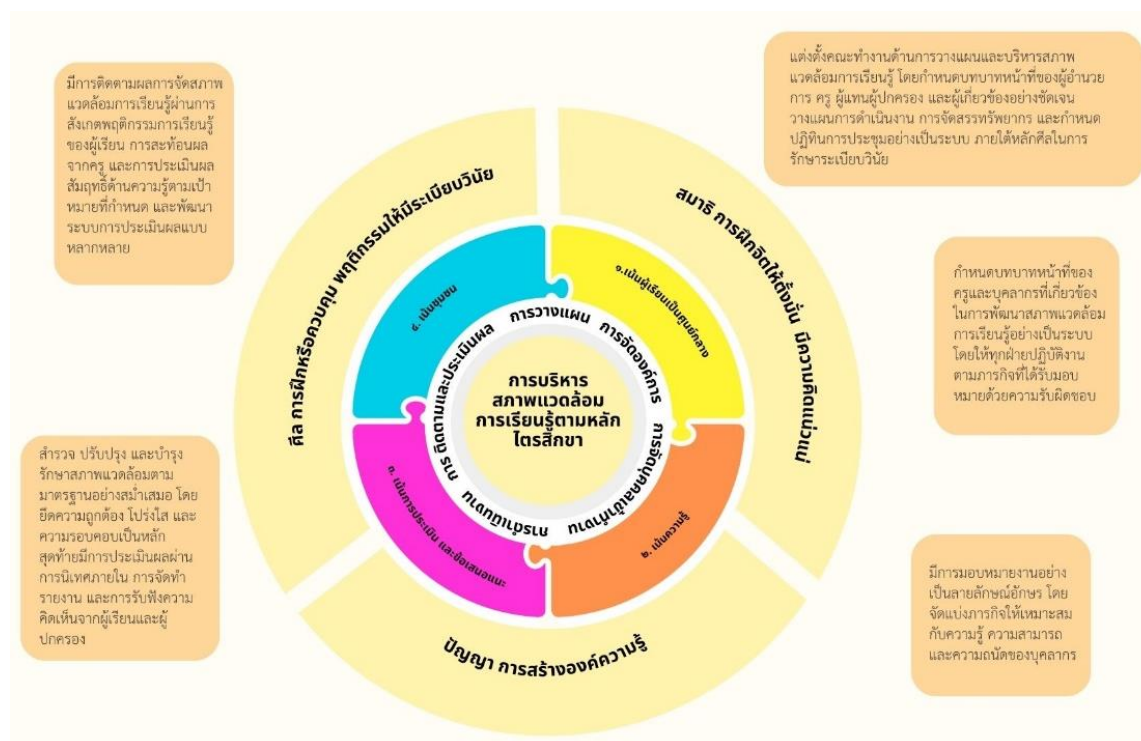

เกิดทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และเข้าใจชุมชนของตนเองมากขึ้น ผู้เรียนเข้าใจบริบทสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น พร้อมทั้งมีความภาคภูมิใจในการร่วมพัฒนาชุมชนของตนเอง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชนช่วยทำให้กิจกรรมมีความน่าสนใจ นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน กล้าแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทิตย์ ทองคำ (2564) งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดนนทบุรี พบว่า การศึกษา และทำความเข้าใจความต้องการของชุมชน และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับคนในชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนรู้ ประการที่สอง คือ การเอื้ออำนวย และจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดย มีกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้นำเสนอความคิด ออกแบบ และดำเนินการพัฒนาร่วมกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และสามารถพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ ประการสุดท้าย คือ การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียน และคนในชุมชนได้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อการให้การศึกษาที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน และเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าสำหรับนักเรียน

การนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 4 เขานางนอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า จากผลการนำเสนอแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ทุกองค์ประกอบ ซึ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จะต้องคำนึงถึงกระบวนการในการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ถูกต้อง มีคุณธรรม เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การจัดบุคคลเข้าทำงาน 4) การดำเนินงาน 5) ติดตามและประเมินผล ส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของโรงเรียนดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยบูรณาการหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ครอบคลุมการจัดสภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นความรู้ เน้นการประเมินและข้อเสนอแนะ และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนแต่งตั้งคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู ผู้แทนคณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด จัดสรรทรัพยากร มอบหมายหน้าที่ และจัดทำระบบการดำเนินงานอย่างชัดเจน การดำเนินงานยึดหลักศีลในการสร้างวินัย ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส ใช้สมาธิในการวิเคราะห์ข้อมูล บริบทผู้เรียน และทรัพยากรอย่างรอบคอบ และใช้ปัญญาในการออกแบบสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม และกิจกรรมที่เอื้อต่อการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียน โรงเรียนส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครู การทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชุมชน พร้อมทั้งมีระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลที่หลากหลายและเป็นขั้นตอน เพื่อนำข้อมูลสะท้อนผลมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิจัยของ สุทิน พรหมสี (2558) วิจัยเรื่อง การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า กระบวนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมว่า ประกอบด้วย การกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุง และสุวรรณิ โกษากรณ์ (2553) เรื่อง ความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตภัณธ์ยางในประเทศไทย พบว่า กระบวนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ กำหนดมาตรฐาน ประเมินสภาพปัจจุบัน วางแผนพัฒนา ดำเนินการพัฒนา ประเมินผลการพัฒนา ทั้งนี้เป็นเพราะว่าขั้นตอนการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ช่วยให้โรงเรียนสามารถ

องค์ความรู้ที่ได้

ในการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ประกอบไปด้วยองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 4 ด้าน คือ 1) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นความรู้ 3) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินและข้อเสนอแนะ 4) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นชุมชนทั้ง และประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนในการบริหาร ได้แก่ 1) การวางแผนการวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การจัดบุคคลเข้าทำงาน 4) การดำเนินงาน 5) การติดตามและประเมินผล โดยมีผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินงาน และประเมินผล เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องให้การสนับสนุนเพื่อให้แนวทางการดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบ การนำหลักไตรสิกขา มาใช้ในการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การฝึกหรือควบคุมพฤติกรรมให้มีระเบียบวินัย (ศีล) การฝึกจิตให้ตั้งมั่น มีความคิดแน่วแน่ (สมาธิ) และการสร้างองค์ความรู้ (ปัญญา) ทำให้การดำเนินงานการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในเครือข่ายบ้านส้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ของการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - 1) โรงเรียนควรมีนโยบายและแผนงานเฉพาะในการกำหนดแนวทางในการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยกำหนดนโยบายบูรณาการหลักไตรสิกขาในการบริหารโรงเรียนอย่างเป็นระบบ
 - 2) โรงเรียนควรมีการนิเทศการจัดการเรียนรู้ และการดำเนินการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งระบบในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
 - 3) เครือข่ายควรมีแนวทางในการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้โรงเรียนในสังกัดได้นำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง
2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้
 - 1) เครือข่ายควรใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และจัดตั้งคณะทำงานเครือข่ายเพื่อติดตามและสนับสนุนการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของโรงเรียนสมาชิกอย่างเป็นระบบ พร้อมจัดประชุมแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีทุกปี
 - 2) โรงเรียนควรประเมินและติดตามคุณภาพสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน ครอบคลุมทุกด้าน และนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้เรียน
 - 3) โรงเรียนอื่นๆ สามารถใช้ผลการวิจัยเป็นต้นแบบในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และประยุกต์แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน
3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
 - 1) การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน
 - 2) งานวิจัยครั้งต่อไปควรเน้นศึกษาการวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้
 - 3) งานวิจัยครั้งต่อไปควรเน้นศึกษาการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพัฒน์ ศรีชัย. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาร่วมกับแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชนกพร พักสังข์. (2564). รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 36(3): 1-11.
- ธเนศ ขำเกิด. (2553). การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน. *วารสารวิทยาจารย์*, 88(3): 126.
- นิตยา แก่นพุ่ม. (2562). การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษของโรงเรียนกาญจนาภิเษก. *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, ภาควิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระปลัดเขตขันท์ คงงานดี และศักดิ์ดา งานหมั่น. (2567). การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียน. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 6(2): 471-482.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุทิน พรหมสี. (2558). การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์การพิมพ์.
- สุวรรณ โภชากรณ์. (2553). ความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางในประเทศไทย. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร ฉบับพิเศษ, การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 5: 107-116.
- อาทิตย์ ทองคำ. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดนนทบุรี. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 36(3): 12-20.
- อารียา สตาร์ตัน. (2556). การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

